

2018-005

Nota Wielsbeke Splenterbeekstraat

Programma van maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

21-3-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Wielsbeke Splenterbeekstraat, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, werden de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek beschreven.

De onderzoekbare zone was 8500m² groot. Hiervan werd 895m² (10,1%) onderzocht door middel van proefsleuven, en 200m² (2,4%) door middel van kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarsleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee behaald en bovendien kon een goede inschatting in het archeologisch potentieel gemaakt worden.

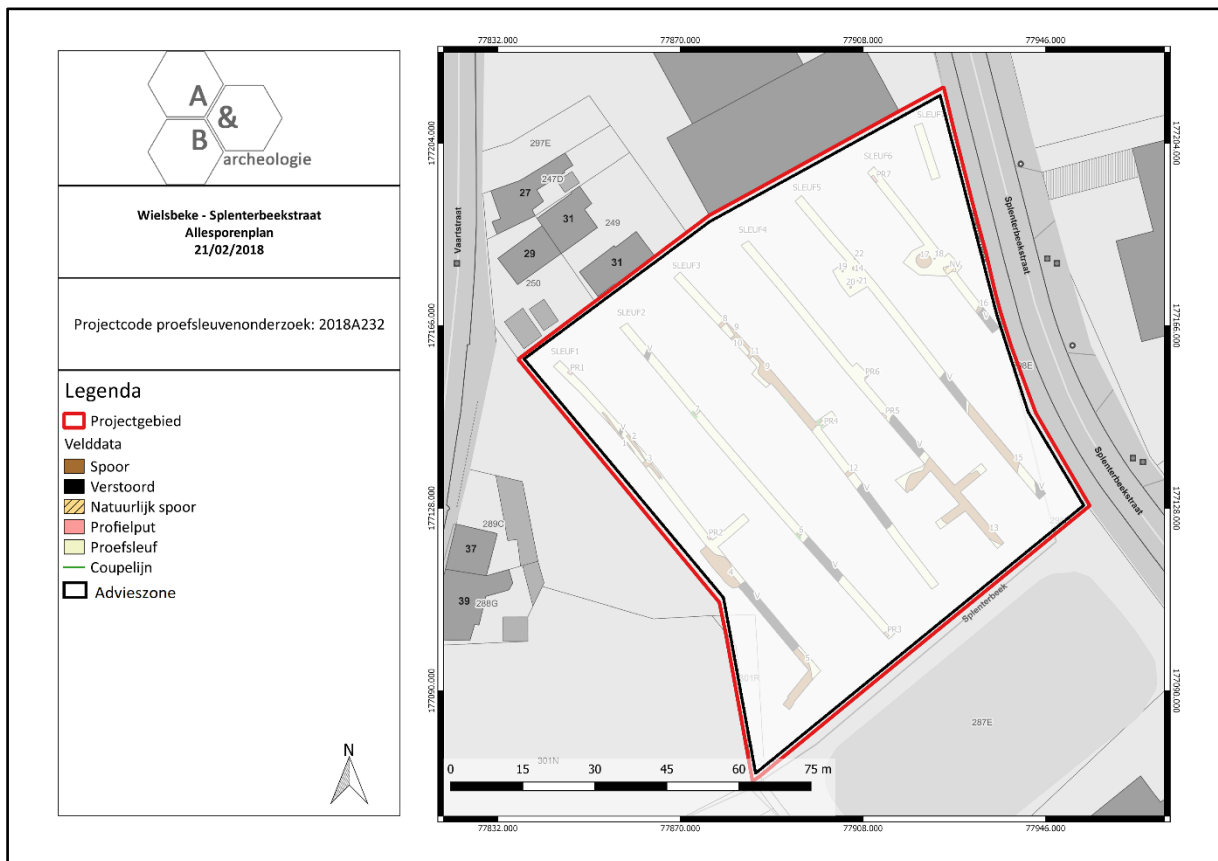
De gegevens opgesteld in de bureaustudie toonden aan dat het projectgebied een hoge archeologische verwachting had. De resultaten van het vooronderzoek bevestigden deze stelling. In het plangebied konden diverse sporen teruggevonden worden die voorlopig gedateerd kunnen worden in de (vroeg-)Romeinse periode. De sporen wijzen op bewoning en erfindelingen. Het vondstmateriaal wijst op de mogelijke aanwezigheid van een ijzerbewerker of smid, gezien de smeedslakken.

Het vooronderzoek geeft duidelijk het archeologisch potentieel aan van het plangebied en de omgeving. Gezien de aangetroffen sporen en vondsten is een nederzetting met sporen van bewoning te verwachten te dateren in de (vroeg-)Romeinse periode in het noordoostelijke deel van het plangebied en grote waterhoudende structuren in het zuidoosten en het westen. Op basis van de voorkomende sporen en structuren kan gesproken worden over een *low density* site die het best zo ruim mogelijk kan onderzocht worden om de onderlinge samenhang te begrijpen. Op basis van deze gegevens wordt een verder onderzoek geadviseerd over het volledige plangebied van ca. 8500m². Wel dient rekening gehouden te worden met de verstoorte zone die vanuit het zuidwesten naar het noordoosten loopt. Deze zone komt overeen met het verloop van een perceelsgracht. Daarnaast bevindt zich nog de overwelfde Splenterbeek in het uiterste zuidoosten.

¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5856>

2. Afbakening van de opgravingszone

Gezien de aanwezigheid van bewoningssporen (paalkuilen, spieker, ...), erfindelingen (greppels) en waterhoudende structuren (waterput, poelen ...) wordt een verder advies voor opgraving gegeven over het volledige plangebied (ca. 8500m²). Het vooronderzoek wijst duidelijk in de richting van een *low density* site met sporen van bewoning en vondstmateriaal dat aan een metaalbewerker toebehoort. Gezien deze gegevens is het belangrijk om een zo ruim mogelijk gebied te onderzoeken om de onderlinge samenhang en fasering te achterhalen, alsook om meer informatie te verkrijgen inzake de metaalbewerking. Op onderstaande figuur is de advieszone weergegeven. Ook de recente ZW-NO georiënteerde perceelsgracht wordt mee opgenomen in de advieszone. Mogelijk kan deze een oudere oorsprong hebben.

Figuur 1 Afbakening van de opgravingszone.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

Bewoning

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Is er sprake van een één- of meerasig erf? Uit welke periode dateert het erf? Zijn er visuele afbakening (erfgracht, greppels, ...) of betreft het een zwevend erf?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanaal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, waterputten, kuilen, ...)?
- Wat is de omvang en bewaring van de poelen? Of gaat het eerder om een complexe indeling van brede uitlopende grachten? Zijn ze van een antropogene aard of eerder als natuurlijke depressie ontstaan?
- Kunnen in de grachten meerasige opvullingen onderscheiden worden? Zijn organische lenzen aanwezig die zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek? Wat is de oorsprong van de NW-ZO georiënteerde perceelsgracht die gedempt werd met puin?
- Kunnen sporen of vondsten van artisanale activiteiten onderscheiden worden?
- Uit wat bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (¹⁴C-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, anthracologie, petrografie, archeozoölogie, ...). Wat kan gezegd worden van het toenmalige landschap op basis van het natuurwetenschappelijk onderzoek? Kan de site op basis van ¹⁴C-datering scherper gedateerd worden?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden of betreft het een lokaal fenomeen? Kunnen de resultaten gekoppeld worden aan eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek?

Metaalbewerking

- Welke structuren of vondsten kunnen in verband gebracht worden met metaalbewerking? Zijn resten van ovens of andere elementen aanwezig?
- Zijn er naast smeedlakken ook nog metaalslakken of andere aanwezig? Kunnen wandfragmenten van ovens onderscheiden worden?
- Welke fase van het metaalbewerkingsproces kan vastgesteld worden? Metaalbewerking, metaalproductie, ...?
- Wat is de samenstelling van de smeed/metaalslakken? Wat vertelt de analyse over het productieproces en de metaalbewerking?
- Welke producten werden vervaardigd en in welke metaalsoorten?
- Is er een verband tussen de bewoning en metaalbewerking?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken en de aanwezigheid van archeologische sporen is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het onderzoeksgebied komt overeen met het volledige plangebied van ca. 8500m². Wel dient rekening gehouden met een centrale verstoorde zone die vanuit het zuidwesten naar het noordoosten loopt en een verstoorde zone ter hoogte van de overwelfde Splenterbeek in het uiterste zuidoosten. Echter gezien de beperkte oppervlakte kunnen deze mee opgenomen worden in de advieszone aangezien sporen tot tegen de verstoorde zones kunnen verwacht worden.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de selectie welke stalen verder onderzocht dienen te worden, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator. Belangrijk hierbij is ook om een gedegen onderzoek te laten uitvoeren op de metaal/smeedslakken om meer inzichten te verkrijgen in de metaalbewerking en het productieproces.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, die tot in de grondwatertafel reikt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Hierbij kan een controleboring aanwijzingen geven van de maximale diepte van het spoor en de positie van de grondwatertafel. Op basis van de controleboring kan beslist worden of bronbemaling nodig is of niet.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden conform de Code van de Goede Praktijk.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 4 mensen ca. 25 dagen tijd in beslag gezien de oppervlakte en indeling in meerdere opgravingszones. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 30 tot 35 mandagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen/verpakken/inventariseren van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ... Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten): 52.500 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 14.000 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: maximaal 9.500 euro (hierbij dient zeker onderzoek te gebeuren naar de smeedslakken, waaronder o.a. XRF, ...)

- Onderzoek van omvangrijke sporen dieper dan de grondwatertafel (bv. waterputten): bronbemaling, onderzoek, kraanwerk, staalname, verwerking, ... voor 2.500 euro tot 3.000 euro per structuur

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen.
- De veldwerkleider heeft minstens 200 werkdagen ervaring met terreinonderzoek van landelijke sites, in het bijzonder sites uit de Romeinse periode.

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten door de erkende archeoloog als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.